

HOE ZIET HET MUSEUM ER STRAKS UIT?

In april 2018 is de restauratie van de museumgevels begonnen. Dat er problemen zijn, kwam onder meer aan het licht na een inspectie door Monumentenwacht. Hoe zal het museum zich straks aan de buitenwereld presenteren?

DOOR LEEN DE JONG

De afspraak met Isolde Verhulst van bvba Karel Breda Architectenbureau en Cleo Cafmeyer, verbonden aan het KMSKA, vindt plaats in de werfkeet in de museumtuin. Isolde is als architecte gespecialiseerd in de restauratie van gebouwen en Cleo is restaurator van sculpturen. (In ZAAL Z 25 hadden we het al over de geschiedenis van de gevels en hun beelden.)

Oorlogsschade?

'Wij zijn in oktober 2016 begonnen met een algehele prospectie van het gebouw. Zo'n voorbereiding doe je met sonderingen, tests, het uittekenen van de schade, lokaal onderzoek, de opmaak van restauratieplannen, onderzoek in archieven en oude bestekken enzovoort.'

Op 13 oktober 1944 veroorzaakte een Duitse V2-bom op de hoek van de Schildersstraat en de Karel Rogierstraat, aan de noordzijde van het museum, een verschrikkelijke ravage, met 32 doden en veel schade aan het gebouw. Hebben jullie nog restanten van deze schade gevonden?

'Bij de eerste prospecties hebben we in de noordgevel kogel- of scherfinslagen ontdekt. Niets onrustwekkends, maar we constateerden in de zuidgevel een ernstige barst. Daarvan vermoeden we dat die te maken zou kunnen hebben met de luchtverplaatsing en zuigkracht van de bominslag. Er zijn

overigens vele barsten in de gevels. En raar maar waar: de noordgevel is in een betere staat dan de zuidgevel.'

Hebben die barsten te maken met verzakkingen door de onstabiele ondergrond? Die zouden veroorzaakt zijn door de restanten van de citadel die hier stond?

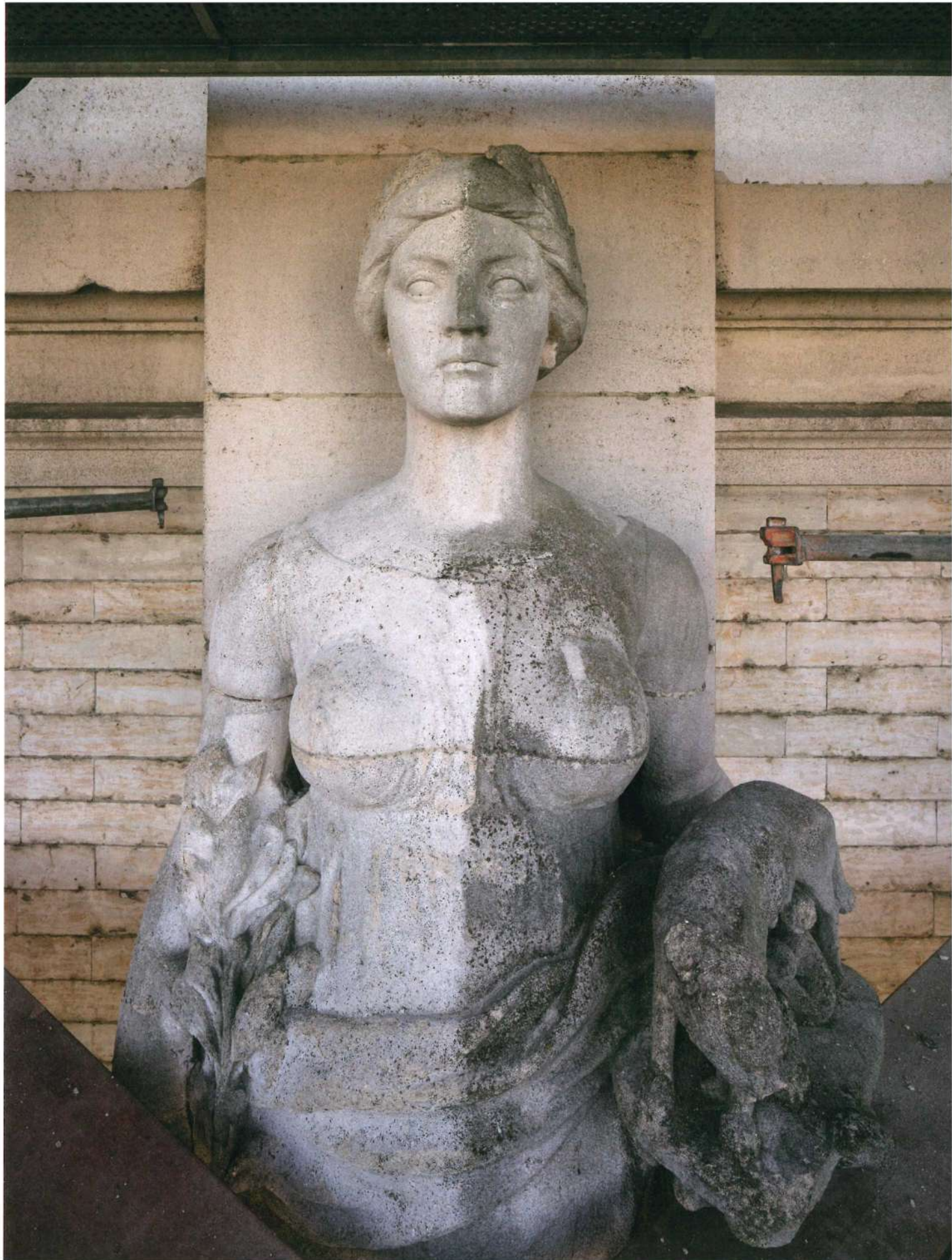
'Neen, het museum staat "muurvast" op een bastion van de citadel.'

Zegewagens

In 1976 vond er al een restauratie plaats. Wat is de impact daarvan?

'Toen is er geopteerd voor een grondige interventie: consolidaties, steenvervangingen, vochtwerende behandeling, reinigen van de gevels, verankeringen en structurele verbeteringen. Die restauratie is over het algemeen goed uitgevoerd, gezien de middelen en de kennis van meer dan veertig jaar geleden en de korte tijdspanne voor de uitvoering ervan. Een probleem is wel dat de details van de hele onderneming niet meer in de archieven te vinden zijn. Daarom hebben we tijdens de vooronderzoeken moeten bestuderen welke interventies toen werden uitgevoerd.'

Op de zijgevels prijken allegorische vrouwen die periodes van de kunstgeschiedenis voorstellen. Op de foto [De Romeinse kunst](#) tijdens de reiniging.

De puinhoop aan de noordzijde van het museumgebouw na de inslag van een V2-bom op 13 oktober 1944.

'Dat de vleugels van de paarden bewegen lijkt soms alarmerend voor bezoekers en buurtbewoners, maar is normaal.'

- Cleo Cafmeyer

Monumentenwacht meldde na een onderzoek van 2013 verschillende mankementen. Ik neem aan dat die zaken onder jullie aandacht komen?

'Uiteraard. De kapitelen van de zuilen aan de voor-gevel zijn bijvoorbeeld beschadigd omdat de duivenwering erin vastgehecht is. Die schroeven moeten eruit en de gaten worden opgevuld, maar de acanthusbladeren zelf worden niet hersteld.

De beroemde paarden van Thomas Vinçotte op het gebouw zijn structureel in orde, maar de inwerking van water veroorzaakt corrosie tussen het koperen oppervlak en de inox binnenstructuur. De zegewagens naar beneden halen is niet nodig. Wel

gaan we lokale verstevigingen aanbrengen aan de vleugels van het zuidelijke span. Dat de vleugels van de paarden bewegen lijkt soms alarmerend voor bezoekers en buurtbewoners, maar is normaal en zelfs noodzakelijk, gezien de sterke wind op die hoogte.

Aan de twee lege sokkels aan de voorgevel moet wel wat gebeuren. Ze zijn opgebouwd uit massief bouw van baksteen en blauwe hardsteen, en ze zijn verankerd met staal. Ook de zes grote trappen moeten behandeld worden.'

'De meeste kleurvariaties zitten in de gevel: daar zullen na de restauratie roze, gelige, lichtoranje, grijze en blauwe kleuren te zien zijn.'

- Isolde Verhulst

Veelkleurig museum

Welke soorten gesteenten zijn er in 1890 gebruikt?

'Dat is boeiend! Nu ziet het gebouw er vrij grijs en eentonig uit, maar door het gebruik van vele soorten stenen moet het museum er oorspronkelijk gevarieerder uitgezien hebben. Onder meer door bezuinigingen tijdens de bouw is de polychromie van de gevels die de architecten voor ogen hadden, sterk verminderd. Nu is de sokkel van het hele gebouw bekleed met blauwe hardsteen of arduin. De meeste beelden bijvoorbeeld zijn van een lichtroze Euvillesteen uit twee groeves in Noord-Frankrijk. En de Gobertin of Gobertange is lichtgrijs. Maar de meeste kleurvariaties zitten in de voorgevel: daar zullen na de restauratie roze, gelige, lichtoranje, grijze en blauwe kleuren te zien zijn. Ook de conglomeraatsteen *Brèche de Waulsort* zal opvallen, omdat de grote gevelloggia hierdoor een gespikkelde uitstraling zal krijgen. Dat zal opvallend contrasteren met de "pompejaans" rode achtergrond van de borstbeelden.'

Het museum zal dus veelkleuriger zijn na de restauratie?

'Zeker, maar we willen geen "spic en span"-gebouw. Wel écht kleurrijk zullen de twee vernieuwde mozaïekvloeren zijn. Die in de loggia zal enkel schoongemaakt en waar nodig hersteld worden, want de loggia zal niet toegankelijk zijn voor het publiek. Maar het mozaïek aan de ingang, boven aan de trappen aan de kant van de Leopold De Waelplaats, ondergaat een grote verandering. Die vloer is in 1976 naar de oorspronkelijke tekening opnieuw gelegd, maar op beton, en is nu aan herstelling toe. Door de betonnen onderlaag kunnen we de vloer niet recupereren. Er zal een nieuwe vloer worden ontworpen, in plaats van weer een kopie naar het origineel van 1890. De wedstrijd die daarvoor werd uitgeschreven is gewonnen door de Luikse kunstenaar Marie Zolamian [meer hierover in een volgend nummer van ZAAL Z]. Wij zullen als architecten enkel de technische begeleiding van het mozaïekleggen op ons nemen.'

Fragiel

Hoe zit het met de vele sculpturen aan de gevels? Zijn daar spectaculaire herstellingen nodig?

'Met de sculpturen wordt omzichtiger omgesproken: reiniging, consolidatie en zo veel mogelijk de huidige toestand bewaren. De schade aan de friezen bovenaan in de zuidelijke gevel is aanzienlijk, maar vermits ze zo hoog zitten is daarvan weinig te merken vanuit de tuin. Daar gaan we bijna niets aan veranderen. We hebben ook geconstateerd dat de beelden aan de zuidzijde van het gebouw meer aangetast zijn, maar ook daar is geen sprake van grote herstellingen.'

Zijn jullie steensoorten ter plaatse in steengroeven gaan bekijken?

'Ja, we zijn naar Euville geweest, in de buurt van Nancy. Daar hebben we goede en vorstbestendige steen geselecteerd voor de restauratie. De steenkwaliteit in het gebouw is van een mindere of – laten we zeggen – tweede kwaliteit. De beste Euvillesteen is compacter van structuur, harder en daardoor minder vorstgevoelig. Dat is een delicaat element bij de restauratie. Vermits wij de beelden consolide-

Het cassettenplafond van de zuilengalerij krijgt zijn oorspronkelijke kleuren terug.

ren, moeten we rekening houden met de grove korrels van de destijds gebruikte steen en dus ook met een snellere degradatie. Binnen zeg maar vijftig jaar zullen er zeker opnieuw interventies moeten gebeuren. We kunnen het verval van de oorspronkelijke natuursteen niet stopzetten, wel verminderen. Daarom hebben wij nu 3D-scans laten maken om de huidige toestand precies te documenteren en door te geven aan volgende generaties.'

Er bestaan ook nog plaasteren modellen van de sculpturen. Daar kan je toch ook rekening mee houden?

'3D-scans zijn preciezer. En ze geven juiste informatie over de restauratieplekken en de aard van de ingrepen, de toestand van de stenen enzovoort. Wij gaan nu geen vormherstel uitvoeren, maar we zullen met kalkmortel de lacunes en barsten opvullen, zodat er geen water meer naar binnen sijpelt. De verweerde stukken zijn te fragiel om daar drastisch in te grijpen en een volledige restauratie zou ook veel te kostbaar zijn.'

Onbekende gang

Tot slot: zijn er nog facetten waar we het niet over hadden?

'Het buitenschrijnwerk! Het heeft ons verbaasd en verheugd dat alle buitendeuren oorspronkelijk zijn en van een zeer goede kwaliteit. Die worden alleen opgefrist. Er komt diefstalwerend glas in de ramen en een andere, meer oorspronkelijke kleur voor het houtwerk. We zijn overigens ook op een ongekend detail gestoten. Dankzij de warmtemetingen en scans ontdekten we het skelet van wat vermoedelijk een oude dichtgemetselde grote ingang in de zuidgevel is: dat was een verrassing.'

Nog één delicate vraag: hoe lang gaat dit alles duren? Wanneer kunnen bij wijze van spreken de stellingen en zeilen verwijderd worden?

'Onze planning is dat er vijftien maanden werk zal zijn. Dat wil zeggen dat het einde van de restauraties van de buitengevels gepland is voor juli 2019.'

Ik dank jullie voor dit boeiende gesprek en wens jullie veel succes!

'Het heeft ons verbaasd en verheugd dat alle buitendeuren oorspronkelijk zijn en van een zeer goede kwaliteit.'

- Isolde Verhulst

De museumgevel aan de Beeldhouwerstraat in de steigers